

„ O wychowanie harcerskie” - opracowanie- sam. Karolina Lichota

Andrzej Małkowski jest niekwestionowanym twórcą i głównym instruktorem harcerstwa w Polsce. Jako znakomity wychowawca dzielił się swoją wiedzą i przemyśleniami ze społecznością harcerską, ale nie tylko.

„O wychowanie harcerskie” jest to zbiór dziewięciu artykułów, które opowiadają o skautostwie, jego celach wychowawczych i działaniu ruchu skautowego na początku jego istnienia. Małkowski w swojej książce opisywał również elementy scoutingu w różnych krajach. W tym artykule skupimy się na opisie ruchu harcerskiego w Polsce.

Z publikacji dowiadujemy się o tym, że Robert Baden- Powell początkowo chciał, aby scouting był organizacją wojskową. Twórca angielskiego ruchu skautowego przeczuwał również wielką wojnę z Niemcami. Baden- Powell uważał, że o zwycięstwie wojska nie decyduje musztra i przestrzeganie regulaminów, ale rozwój inicjatywy i spostrzegawczości, biegłość w strzelaniu itp. Wszystkie te umiejętności szczegółowo opisał w swojej książce „Scouting for Boys”. Małkowski uważał, że najważniejsza w harcerstwie jest służba społeczna i patriotyczna. Skauting powstał na wzór średniowiecznego rycerstwa i miał być jego współczesną wersją. Według twórcy harcerstwa nowe pokolenie dzielnych ludzi w Polsce powinno powstać właśnie przez ruch skautowy. Ma ono wprowadzić do życia narodowego pokolenie nowoczesnego rycerstwa, pełniącego służbę Ojczyźnie oraz ma uchronić przed wynarodowieniem najmłodsze pokolenie osób żyjących pod zaborami.

W 1911 roku w Lwowie odbył się 3 miesięczny kurs dla przyszłych instruktorów skautostwa. Nasz ruch młodzieżowy zostało dobrze przyjęte przez państwo polskie. Wprawdzie wydane przez Wiedeń przepisy nie pozwalają dotąd uczniom należeć do żadnych towarzystw ale urzędnicy polscy nie przestrzegali dokładnie wydawanych przez zaborcę rozkazów. Harcerstwo miało dobry wpływ na rozwój młodzieży. Wśród skautów zauważono poprawę w nauce. Skautostwo polskie pod zaborem austriackim było jawne, choć nielegalne. Organizacja formalnie pozostawała pod opieką legalizowanych gniazd sokolich. Skautostwo w Rosji i Prusach było tajne. „Wychowywaliśmy młodzież polską nie dla trzech cesarzów, ale dla niepodzielnej i niepodległej Polski”- pisał Małkowski. Na zbiórkach uczono rękodziela, pobudzano do dzielności, wychowano fizyczne i psychiczne. Po dworach i po chatach, dzieci „bawiły” się w skautów, marzyły o mundurku i długiej lasce. W tym czasie na terenie Polski powstało wiele czasopism harcerskich. W organizacji brały udział również dziewczęta. Skautki działały na tych samych zasadach co skauci: miały swoje drużyny, swój zarząd, w którym był jeden delegat skautów. Uważano, że skauting polski prześcignął ten angielski pod względem ilości włożonej pracy i żarliwości. Obozy letnie były darmowe: pół dnia pracowano np. w polu, pół dnia uczono się. Na początku nie było podręcznika skautowego, z którego można by się wszystkiego nauczyć, jednak z czasem zaczęły powstawać poradniki dla skautów. Uważa się, że najlepszym polskim podręcznikiem dla skautów i skautek było „W pustyni i w puszczy” autorstwa Henryka Sienkiewicza.

Gdyby nie wybuch wojny byłoby więcej skautów. Harcerze brali udział w walkach z zaborcami. W związku z trwaniem konfliktu komenda lwowska kazała rozwiązać drużyny, a na czas wojny każdy dostał „urlop od skautostwa”. Marszałek Piłsudski bardzo pochlebnie wyrażał się o harcerzach. W trakcie walk powstał pomysł utworzenia poczty skautowej, która potrafiła przewozić przesyłki pomiędzy zaborami. Duża część skautów pełniła służbę samarytańską. Harcerki przyczyniły się do powstania przytułku dla bezdomnych dzieci legionistów. Mundury skautów składały się z koszul w kolorze khaki, szerokich kapeluszy, długich lasek, które trzymali w ręku i krótkich spodnek. O mundurach skautek wiemy tylko tyle, że miały szare koszule.

Andrzej Małkowski uważa, że ważne jest aby poznać osobę odpowiedzialną za stworzenie organizacji wychowawczej. Opisuje bardzo obszernie życie Roberta Baden-Powella. Życiorys i przygody założyciela skautingu szczegółowo opisane są w książce autorstwa Waltera Hansena pt.: „Wilk, który nigdy nie śpi”, która jest warta uwagi.

Wyróżnia się trzy cele ruchu skautowego: kształcenie u młodzieży charakterów indywidualnych, służenie innym, uczenie rzemiosł i sprawności skautowych. Zauważono, że skautostwo daje dobre towarzystwo, które pozytywnie wpływa na kształtowanie charakteru młodych ludzi. Ważnym spostrzeżeniem jest fakt, że szkoła nie wychowuje tylko przeważnie uczy. Natomiast, harcerstwo powinno wychowywać: fizycznie, psychicznie, duchowo. Wychowanie cielesne odbywa się poprzez wszechstronne ćwiczenia, nie przez specjalizacje w jednej dziedzinie (np.: w biegach). Ruch skautowy nie uczy wiedzy z książek, ale wiedzy praktycznej w szczególności spostrzegawczości, która jest bardzo ważnym czynnikiem. Rozwój we wszystkich płaszczyznach w młodym wieku przynosi efekty na późniejsze lata. Przedstawiono również ówczesne Prawo Skautowe:

„O wychowanie harcerskie” - opracowanie- sam. Karolina Lichota

- 1) Na czci skauta można polegać, jak na Zawiszy.
- 2) Skaut jest wierny Ojczyźnie i swoim przełożonym.
- 3) Skaut ma obowiązek być pożytecznym i pomagać innym.
- 4) Skaut jest przyjacielem wszystkich a bratem każdego skauta.
- 5) Skaut jest rycerski.
- 6) Skaut jest przyjacielem zwierząt.
- 7) Skaut jest posłuszny rozkazom swoich rodziców, skautmistrza i patrolowego.
- 8) Skaut uśmiecha się lub pogwizduje w każdym trudnym położeniu.
- 9) Skaut jest oszczędny.
- 10) Skaut jest czysty w myśli, w mowie i w uczynkach, nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych.

Dobry uczynek powinien być spełniany w miarę możliwości codziennie. Został tutaj przedstawiony znany nam do dnia dzisiejszego zwyczaj wiązania węzła na chuście harcerskiej. Jeśli ktoś nie posiada takowej powinien przeciągnąć sznureczek przez guzik na kieszeni i na nim wiązać węzeł. Dzięki bezinteresownej pomocy innym harcerstwo było coraz bardziej rozpowszechnione. W tekście znalazła się również przysięga skautowa: „Na mą cześć przyrzekam, że – „1—będę wierny Bogu i Polsce; „2—będę służył innym; „3—będę posłuszny Prawu Skautowemu.”

Jeden z artykułów odnosi się do kwestii Boga w harcerstwie. „Jeśli by wasze skautostwo miało być bez Boga, lepiej żeby go wcale nie było” — pisał gen. Baden-Powell. Małkowski twierdzi, że moralność, która jest elementem wychowania harcerskiego bez religii jest tylko intelektem. Niektórzy skauci nie chcą wierzyć w Boga (mają do tego prawo), ale mają kierować się w życiu zasadami Rzymian: cnotliwością, uczciwością, pracowitością, obowiązkowością. Jak dotąd praca takim systemem przyczyniła się ogromnie do ożywienia ducha religijnego w Polsce.

Praca skautów jest bardzo obszerna co daje dużo możliwości; każdy się tam odnajdzie bez względu na wiek czy płeć. Dla starszych są dwa pola pracy: praca oficerów skautowych i praca członków komitetów skautowych. Oficer skautowy powinien mieć odpowiednie kwalifikacje. Skautmistrz (drużynowy) powinien: znać prawo skautowe, rozumieć podstawy moralne i religijne ruchu, motywować swoją drużynę do pracy, mieć co najmniej 20 lat. Podskautmistrz (przyboczny) powinien mieć 18 lat Drużynowy nie musi od razu wszystkiego umieć- może uczyć się wraz ze swoimi chłopcami. Przede wszystkim wymaga się od niego dojrzałości. Kobiety prowadzą nie tylko drużyny dziewcząt, ale także zastępy chłopców. W każdym większym ośrodku istniały komitety skautowe, które zrzeszały drużynowych, współpracowały z nimi- są to odpowiedniki dzisiejszych hufców. Wilczęta to chłopcy w wieku 9-12 lat; nie są skautami, uczą się życia w społeczeństwie; nie noszą mundurów. „Na mą cześć przyrzekam, że uczynię co jest w mej mocy, ażeby — 1) spełniać swój obowiązek względem Boga i Polski; 2) wyświadczać co dzień komuś przyjacielską usługę.”- przysięga wilcząt

Ostatni artykuł poświęcony jest ruchowi skautowemu wśród dziewcząt. Publikacja jest autorstwa Olgi Małkowskiej. W Anglii uważano, że skautostwo może zrobić z dziewcząt sufrażystki, dlatego rzadko pokazywano ich działania- praca skautek była tajna. Wiązały się z tym duże uprzedzenia do samodzielnej pracy kobiet. Młode skautki wykazywały większe zaangażowanie w wypełnianiu codziennych obowiązków niż ich rówieśniczki. Podczas wojny pracowały w szpitalach polowych. Musztra nie jest tylko elementem wojskowym- uczy dyscypliny, dostosowania się do zbiorowości oraz karność. Harcerstwo pomaga rozwijać młodym dziewczynom swoje zainteresowania. „Bóg, Ojczyzna i rodzina, to były hasła naczelné życia wszystkich naszych wielkich niewiast, a dzielność i bohaterstwo były zasadniczą cechą ich charakterów”- tak o wzorach dla polskich skautek pisała Małkowska.

„O wychowanie harcerskie” jest bardzo ciekawą lekturą zwłaszcza dla osób zainteresowanych początkami harcerstwa w Polsce. Uważam, że warto porównać współczesne postrzeganie harcerstwa z tym prezentowanym przez Małkowskiego. Jest to zderzenie przeszłości z teraźniejszością. Można dopatrzeć się wielu pozostałości dawnego harcerstwa, ale także dostrzec zachodzące w nim zmiany.